

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1942 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för stödjande av odlingen av matärter och bruna bönor.

(2: a avd.)

I en till riksdagen den 20 februari 1942 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 138, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att stöd för odling under år 1942 av matärter och bruna bönor må lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet uppdragna riktlinjer.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas nedan, hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

Vid 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 132; r. skr. nr 171) beslötos vissa åtgärder till stödjande av odlingen av bruna bönor och matärter. Stödet i fråga om odlingen av bruna bönor erhöll formen av kontraktsodlingar. Statens livsmedelskommission skulle genom svenska spannmålsaktiebolaget träffa överenskommelse med innehavare av utsäde om odling, därvid odlarna skulle förbinda sig att mot ett pris av 75 öre per kilogram överlåta skörden till staten. Odlingen av matärter stöddes i enlighet med förenämnda beslut på så sätt, att staten garanterade ett inlösningspris av 40 kronor för deciton för de ärter som odlades år 1940. Införseln av matärter har sedermera reglerats genom kungörelse den 1 augusti 1940 (nr 755).

Även för ärter odlade under år 1941 fastställdes enligt riksdagens medgivande (prop. nr 29; r. skr. nr 66) ett statligt inlösningspris av 40 kronor för deciton. I fråga om odlingen av bruna bönor ansågs däremot icke behövt att under 1941 stödja denna i annan form än att införseln av sådana reglerades i anslutning till produktionskostnaderna. Bestämmelser om importen av bruna bönor finnas upptagna i kungörelse den 14 mars 1941 (nr 21).

I en promemoria den 27 januari 1942 rörande plan för 1942 års växtodling, som utarbetats av statens livsmedelskommissions produktionsavdelning och sedermera av kommissionen överlämnats till Kungl. Maj:t, har framhållits bland annat följande beträffande odlingen av bruna bönor.

Före krigsutbrottet odlades bruna bönor endast i mycket begränsad omfattning inom landet och huvudsakligen för husbehov i trädgårdstäppor och dylikt. Samtidigt importerades årligen ungefär 3,000 ton bruna bönor från Holland och i mindre omfattning från Polen. Efter krigsutbrottet har av lätt förklarlig anledning någon import av bruna bönor från dessa länder icke förekommit, men däremot ha vissa mängder bönor importerats från Amerika. Denna import skulle emellertid kunna undvikas, enär förutsättningarna för odling av bruna bönor inom landet äro goda och den areal, som skulle behövas för produktion av en normal kvantitet bruna bönor på 3,000 ton, endast uppgår till cirka 1,500 hektar. Livsmedelskommissionen har också bedrivit propaganda för ifrågavarande odling, men tillgången på utsäde av för svenska förhållanden lämpliga sorter har hittills varit knapp. Redan 1940 kom emellertid en utökad odling av bruna bönor till stånd, och 1941 ökades bönodlingen ytterligare. Sistnämnda år infördes importreglering på bruna bönor, och vidare garanterades ett visst pris för årets skörd. Enligt senare beslut har spannmålsaktiebolaget fått i uppdrag att inköpa salubjudna partier av bruna bönor utav årets skörd. Då skörderesultatet under dessa två år blivit förhållandevis gott och erforderlig förökning av utsäde numera förekommit, torde goda förutsättningar finnas för att 1942 få till stånd en så omfattande odling som erfordras för täckande av landets behov av bruna bönor. En förutsättning härför är emellertid utan tvivel, att man lämnar viss prisgaranti. Med hänsyn till bruna bönornas rikedom på äggvita är ifrågavarande växtslag i likhet med matärter av stor betydelse för direkt konsumtion, icke minst för militären. Då fältmässig odling av bruna bönor icke förekommit i nämnvärd omfattning förrän under de senaste åren, är odlingstekniken föga känd. Därför bör upplysningsverksamhet bedrivas på området genom radio, press samt eventuellt genom utgivande av en lämplig broschyr för utdelning bland odlarna. Vidare bör antingen ett garantipris på bruna bönor utlovas i god tid före sådden eller ock fastställas viss prisrelation med exempelvis brödsäd, som under innevarande år gällt för bl. a. oljeväxtfrö.

I skrivelse den 30 januari 1942 har *statens livsmedelskommission* framlagt förslag om stödjande av odlingen av bruna bönor och matärter under 1942. Kommissionen har i skrivelsen anfört i huvudsak följande:

För år 1942 finner livsmedelskommissionen erforderligt, att visst stöd lämnas odlingen av såväl matärter som bruna bönor. Beträffande odlingen av bruna bönor under år 1941 hade statens livsmedelskommission icke funnit annat stöd från statens sida påkallat än en garanti mot att priset å varan icke till följd av utländsk import sjonke till oskäligt låg nivå. Livsmedelskommissionen hade därvid räknat med, att odlingen med hänsyn till då gällande priser skolat avsevärt öka under våren 1941. Emellertid har det visat sig, att odlingen av bruna bönor under år 1941 icke motsvarat förväntningarna, sannolikt beroende därpå, att något inlösningspris för nämnda vara icke varit garanterat.

Livsmedelskommissionen får under hänvisning till det anförda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för stödjande under år 1942 av odlingen av matärter och bruna bönor i huvudsaklig överensstämmelse med den under år 1941 beträffande matärter gällande inlösningsgarantien. Inlösningspriset torde böra fastställas till 40 kronor per deciton för matärter och 90 kronor per deciton för bruna bönor, dock att Kungl. Maj:t synes böra äga befogenhet att höja nämnda pris, därest så skulle visa sig erforderligt med hänsyn till en eventuell stegring i produktionskostnaderna.

Framhållas må, att de inlösningspris, som må komma att fastställas, endast äro avsedda att garantera ett visst bottenpris och icke beröra den prissättning som eljest tillämpas för ifrågakomna varor.

Statens priskontrollnämnd har i yttrande den 16 februari 1942 över livsmedelskommissionens framställning med hänsyn till likheten i näringsvärde hos ärter och bönor icke ansett sig kunna tillstyrka en så stor skillnad i inlösningspriset mellan matärter och bruna bönor, som livsmedelskommissionen föreslagit.

T. f. chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bergquist, har i ärendet anfört följande:

»Liksom under de två senaste åren torde även under innevarande år stöd från statsmakternas sida böra lämnas åt odlingen av matärter och bruna bönor. Stödet åt odlingen av matärter torde böra fortsätta efter samma linjer som under föregående år. Även för matärter odlade under år 1942 bör sålunda staten garantera ett inlösningspris av 40 kronor per deciton. Såsom livsmedelskommissionen framhållit synes det stöd som under 1941 lämnades odlingen av bruna bönor icke ha varit tillfredsställande. En bidragande orsak härtill synes vara, att odlingskostnaderna för bruna bönor äro relativt höga och att bruna bönor tidigare odlats endast i mindre utsträckning inom landet. Därest man önskar åstadkomma en mera betydande ökning av den inhemska odlingen, torde denna därför böra beredas stöd efter samma riktlinjer som matärter. För min del anser jag en sådan utökning önskvärd särskilt med tanke på försvarsväsendets behov av varan. Med hänsyn till vad jag förut anfört rörande de höga odlingskostnaderna m. m. synes garantipriset, på sätt livsmedelskommissionen föreslagit, böra bestämmas till 90 kronor per deciton. I anslutning till priskontrollnämndens yttrande torde jag få erinra om att priset på bruna bönor alltid legat högre än priset på matärter. Sålunda utgjorde enligt »Statistisk årsbok» minuthandelspriset på holländska bruna bönor, vilka i kvalitet närmast kunna jämföras med svenskodlade sådana, i medeltal för åren 1936—1940 81 öre per kilogram, medan priset på ärter utgjorde 48 öre per kilogram. Jag torde vidare få erinra, att normalpriset till odlare för bruna bönor av föregående års skörd utgjorde 110 kronor per deciton före den 1 februari 1942 och 100 kronor per deciton efter denna tidpunkt samt att normalpriset för ärter av föregående års skörd utgjorde 50 kronor per deciton. Det torde slutligen böra understrykas, att de föreslagna garantipriserna endast avse vissa lägsta priser. Den inbördes relationen mellan de verkliga priserna torde vid ett senare tillfälle böra upptagas till prövning.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet lämpligt att jämväl i år, liksom under de två senaste åren, från statsmakternas sida vidtagas åtgärder för stödjande av odlingen av matärter och bruna bönor. Stödet synes böra givas den formen, att ett visst inlösningspris fastställs. Mot de föreslagna garantipriserna — 40 kronor per deciton för matärter och 90 kronor per deciton för bruna bönor — har utskottet intet att erinra.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att stöd för odling under år 1942 av matärter och bruna bönor må lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen uppdragna riktlinjer.

Stockholm den 17 april 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 19.
